

מאוצרות הפרשה

והיה ביום הנחילו את בניו (כא, טז)

מעשה באדם שכתב בצוואתו שאחרי מותו יעשו עם כספו את 'הדבר הטוב ביותר שאפשר לעשות'. התלבטו הדיינים מה לעשות בכסף, אולי לחלק לעניים? או שמוא להקים בית מדרש? או לתרום ספר תורה? וכדו'. השאלה הובאה לפתחו של 'המרדכי' מגדולי הראשונים, ותשובתו המפתיעה מובאת להלכה ברמ"א בשלחן ערוך (הו"מ סי' רפב,א) ה'מרדכי', הכריע: 'את כל הכסף יתנו ל... יורשים של המת, כי זה הדבר הטוב ביותר שאפשר לעשות בכסף!'. אחרי שהתורה אמרה שכל אדם מוריש את נכסיו לבניו, הרי התורה יודעת מה טוב באמת, ובוודאי שזהו הדבר הטוב ביותר שאפשר לעשות עם כספי הירושה... (תורה שבכתב)

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים (כג, ד-ה)

על המצרים נאמר (לקמן פסוק ח): "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו". פרש רש"י: "לא תתעב מצרי – מכל וכל, אף על פי שזרקו וזכריהם ליאור. מה טעם, שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק".

אך עמוני ומואבי – לא יבואו בקהל ה', גם דור עשירי, עד עולם! למה? "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים".

עוונם של העמונים והמואבים נעוץ בכך – אומר הרמב"ן – שאין להם הכרת הטוב. הם הרי צאצאים של לוט, ואברהם אבינו הוא זה שהציל את לוט. איך, אם כן, הם אינם מקדמים את בניו של אברהם אבינו בלחם ומים? שאל ראש הישיבה הגר"א ל"שטיינמן זצ"ל: מה ההשוואה בכלל? עמון ומואב לא הרגו אותנו, לא רצחו אותנו, בסך הכל לא קדמו אותנו בלחם ומים, אין להם הכרת הטוב, וכזה עונש גדול. לעומתם המצרים, ענו אותנו ורדפו אותנו, ולא רק שדור שלישי מותר לבוא בקהל, עוד מבקשים מאתנו הכרת הטוב כלפיהם: "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו" – "לפי שהיו לכם אכסניא בשעת הדחק". מה הפשט בזה?

אומר ראש הישיבה: אדם רשע – הוא אמנם רשע, אבל הוא אדם. עם אדם – יש תוחלת ותקוה. לכן דור שלישי שלו – אפשר לקבלו, יש עם מי לדבר... אך אדם ללא הכרת הטוב – הוא בכלל לא בן אדם. אין עם מי לדבר. לכן לא שייך שיבוא בקהל ה' – עד עולם!

(רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א-נאה דורש)

ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם, ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך וגו' (כג, ו)

לכאורה המלים "ולא אבה ה'"א לשמע אל בעלם לקללך" מיותר, שהרי עיקר הקפידה עליו היה על ששכר את בלעם לקלל.

וכבר עמד על כך המגיד מדובנא והשיב על פי משל: אדם נסע על עגלה שלו הרתומה לסוס, לפתע בא גנב וזרק את בעל העגלה מעגלתו והוא עלה ונסע בה. כעבור זמן מצאו את הגנב רוכב על העגלה, תפסוהו ותבעוהו לדין. השיב הגנב שבעל העגלה הגנב צריך לשלם לו כסף. על מה ולמה? כי בדרך היו חיות טרף, והגנב שרכב על העגלה הוא זה שהעביר את העגלה ממקום הסכנה. כמובן שטענה זו לא תתקבל. והנמשל הוא שמואב יכול לטעון שעל ידי כך ששכר את בלעם הפך

השי"ת את הקללה לברכה ולכן מגיע למואב הכרת הטוב כי על ידו נתברכו ישראל. על כך משיבה התורה 'ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם, ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך ה' אלקיך', הכרת הטוב היא להשי"ת האוהב את עמו ישראל ולא למואב.

כי יקח איש אשה חדשה וגו' נקי יהיה לביתו וכו' ושמח את אשתו אשר לקח (כד, ה)

בספר "אוצר אפרים" מביא רעיון נחמד ששמע מרבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל. אחת מברכות הנישואין הוא "אשר ברא ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה רינה דיצה וכו'. לכאורה, מדוע המילים "חתן וכלה" נמצאים באמצע, בין "ששון ושמחה" ל"גילה ודיצה"? ומתריץ, הקב"ה בורא לכל זוג וזוג ברכה מיוחדת לששון ושמחה אהבה ולאחווה, והברכה הזאת היא רק אחרי החתונה, שאז בורא הקב"ה את הברכה, ואז חלה הברכה ומתחילים חיים חדשים באהבה ובאחווה, אך לפני זה אין את ברכת "אהבה ואחווה" שהתברכו החתן והכלה. (מדשן ביתך)

ואם איש עני הוא וגו' השב תשיב לו את העבוט וגו' וברכך ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך (כד, יב-יג)

מפרש רש"י: וברכך-ואם אינו מברך, מכל מקום ולך תהיה צדקה, ע"כ. מבואר ברש"י, שלכתחילה יקבל העשיר את ברכת העני, ורק בליט ברירה, אם העני לא ישכיל לברך את העשיר, אזי יקבל העשיר ברכה מאת ה'. וזהו פלא עצום! שהרי בוודאי ברכת ה' עדיפה מברכת אדם, ואם כן, כל מלווה היה מעדיף שהעני לא יברך אותו כלל, כי אז יזכה לברכת ה', ולמה זה יזכה לברכת ה' רק בעדיפות שניה, רק במקרה שהעני לא יברך, אתמהא!

השיב על כך מרן המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, ברעיון עצום ויסודי: ידועים דברי הוזהר הק' (תרומה קסא,א): 'קודשא בריך הוא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא' ע"כ. פירוש: הקב"ה הסתכל בתורה, ועל פיה ברא את העולם, דהיינו שכל טבע הבריאה, וטבע האדם, מיוסדים ומבוססים על מצוות התורה.

הנה כי כן. אחרי שמצד התורה יש דין של 'הכרת הטוב', הרי בהתאם לכך קבע ה' בטבע הבריאה, שאדם המחויב בהכרת הטוב לחברו, יש בכוחו לברך למיטיב עמו וברכתו תתקיים. כך שכאשר העני חייב הכרת הטוב לעשיר, יש לעני באמת כח לברך! אין זו סתם ברכת הדיוט, אלא ברכה אלקית הנובעת מכח עליון הטמון בתורה. כך שאכן ברכה זו עומדת בעדיפות ראשונה! לא פחות מברכה שאדם מקבל מהקב"ה בכבודו ובעצמו! (תורה שבכתב)

והפילו השופט והכהן לפניו כדי רשעתו במספר. ארבעים יכנו לא יוסיף (כה, ב-ג)

שנינו במכות (כב:) כיצד מלקין אותו, ברצועה של עגל. מדוע כתוב של עגל ולא של שור? כתב רבי יוסף חיים מבגדד בשם בנו שבזמן קבלת התורה פסקה זוהמתן של ישראל ולא היו חוטאים, ובעוון חטא העגל חזרה הזוהמה וזה גורם לחטאים, לכן לוקחים רצועה של עגל להזכיר חטא העגל. ולכן אפילו שכתוב ארבעים, הורידו חז"ל לשלושים ותשע כי טעות בני ישראל בעשיית העגל שמשעה עלה לארבעים יום וטעו ביום השלושים ותשע, כמבואר בשבת (פט.) לכן לוקים שלושים ותשע.

מקבלה קטנה להנחה גדולה: היסוד של רבי ישראל סלנטר והיישום בחיי המעשה

אדם חייב לחברו סכום של אלף שקלים. באחד הימים בא המלווה אל הלווה, ומבקש ממנו שישב לו סוף סוף את ההלוואה. הלווה מפשפש בכיסו שולף מטבע ואומר: "אתה צודק, הנה חמשה שקלים". – "אתה הרי חייב לי אלף שקל!" קוצף המלווה, "מה אעשה עם חמשה שקלים?!?! מילא, אם היית מביא לי תשע מאות וחמשים שקלים – הייתי מוכן לבלוע את הצפרדע ולהסתפק בזה, אך נראה לך שאסתפק בחמשה שקלים?!!..." רבי ישראל סלנטר זצ"ל מביא בספרו "אור ישראל" (אגרת ז), שאם האדם מקבל על עצמו קבלה קטנה של חיזוק בימי הדין, יש בכך סגולה לצאת זכאי בדין. לכאורה הדבר תמוה: כשאנחנו מביאים לקב"ה קבלה קטנה, הרי בכך אנו מתנהגים כמו אותו לווה שמחזיר למלווה חמשה שקלים.... מהי קבלה קטנה לעומת כל עבודת התשובה שעלינו לעשות כדי שהקב"ה יקבל את תשובתנו? על קושיה זו מתרצים תירוץ שיכול לחזק כל יהודי בימים אלו: לעתים, גם אם ברשות האדם סכום מועט ביחס לחובו – ביכולתו ליצור מצב כביכול יש כאן סכום גדול.

הדבר יובן על פי מעשה שהיה: אדם אחד לא שילם לחברת החשמל במשך זמן רב, וכך הצטבר לו חוב גדול שהגיע לסכום של אחד עשר אלף שקלים... חברת החשמל הודיעה שאם לא ישלם את החוב בתוך מספר ימים – זרם החשמל לביתו ינותק. כיסיו של האיש היו ריקים, ולא ידע מה לעשות. מה יהא על משפחתו? וכי תישאר ללא חשמל?!

הוא נגש לחברו וסיפר לו על המצב העגום אליו נקלע, ועל כך שאינו יודע מה לעשות. "מאיפה אביא לך אחד עשר אלף שקלים? גם לי אין כאלה סכומים!" התפלא החבר. "אתה יודע מה? יש לי שלש מאות וחמשים שקלים, זה מה שאני יכול לתת לך". החייב היה ספקני; מה כבר אפשר לעשות עם שלוש מאות וחמשים שקלים? אבל החבר נתן והוא לקח.

לאחר מכן פנה האיש אל חבר נוסף, שהיה אמיד יותר, וביקש גם את עזרתו. "כמה כסף כבר יש לך?" שאל החבר. "שלוש מאות וחמשים שקלים", השיב. "אני אתן לך שש מאות וחמשים שקלים, כך שיהיה לך ביד סכום של אלף שקלים", אמר החבר.

החייב הגיע אל משרדי חברת החשמל, ניגש אל הפקיד שבאגף הגבייה ואמר "ראה, אין לי וגם לא יהיה לי את כל הסכום שאתם דורשים. אתם רוצים לקבל משהו ביד? קחו אלף שקלים, זה מה שיש לי לתת לכם". ברגע הראשון הפקיד היה המום מהתעוזה, אך כשראה שניכרים דברי אמת, אמר: "בזה הרגע קיבלת הנחה של עשרת אלפים שקלים. תביא את אלף השקל שברשותך, וסע לשלום..."

אכן, לעיתים בכוחה של קבלה קטנה להכריע את דינו של היהודי לטובה, אך עליו לבוא עם קבלה זו ליום הדין... (שש באמרתך)

כיצד פורטים את היסוד הזה לחיי המעשה? הגר"י אדלשטיין זצ"ל (גיליון 'גאון יעקב' ר"ה תשע"ח) מביא לכך הגדרה בהירה מפי משגיח הישיבה בפתח תקווה, הצדיק רבי אבא גרוסברד זצ"ל, שהיה מעורר את תלמידיו לקבל קבלות קלות שאינן שוברות את כוחות הנפש, וממוקדות בהטבה לזולת: סיפר הגר"י אדלשטיין זצ"ל: "זוכר אני כשהייתי תלמיד בישיבה ושמענו שיחות מפי המשגיח שהיה בזמנו בפתח תקווה, הצדיק רבי אבא גרוסברד זצ"ל. הוא ארגן קבוצה של בחורים בני אותו גיל, (וקראו לזה 'ועד') והיה עושה פגישה שבועית במשך כחצי שעה שהיו מדברים יחד, ובכל עונה היה משוחח על נושא אחר. 'בתקופה ההיא היה הנושא בענין 'ההטבה'. הוא היה משוחח על הנושא ושומע תגובות, ובעיקר הוא היה מדבר, הוא היה מייצע עצות. 'ואז הוא אמר לתלמידים: בואו נעשה כך, הרי מי הוא האדם שיש לו באמת קרבת אלוקים? אדם שהוא מטיב לכל, שהוא דבק במידותיו של הקב"ה שהוא מטיב לכל ורחמיו על כל מעשיו – ואמר לקבל קבלה לעשות בכל יום לא פחות משלש פעולות של הטבה בסתר, לעשות טובה למישהו פרטי בסתר'. והתחיל לתת דוגמאות: 'יש בישיבה חדר אוכל ויש מלצר שאוסף את הצלחות, ויכול כל אחד לסייע ולאסוף את הצלחות באותו שולחן וכך יהיה יותר קל לממונה לאסוף את הצלחות. ולמרות שהוא מקבל משכורת, מה יש אם יהיה לו יותר קל?!' 'או למשל עומדים בתור לאוטובוס ורואים אחד מאחור שקצת עצבני ורוצה לעלות, ניתן לו להיות בתור לפני (בתקופה ההיא היתה צפיפות גדולה באוטובוסים) ותן לחכם ויחכם עוד..."

"ואז אמר שהתנאי הראשון להצלחה הוא לא לספר זאת לאיש, אלא לשמור את הקבלות בסוד, והעיקר שהקבלה תהיה חזקה. אבל לקבל דברים של משקלות כבדים מדי שאינם לפי כוחות הנפש, זה לא טוב, משום שנשברים מיד, אלא צריך לקבל דברים קלים."

פינת ההלכה

להבריח בעלי חיים על ידי רעש

שאלה: לקראת שבת נוסעין חבורה לשהות בצל ציון התנא רבי כרוספדאי זיע"א הטמון בהרי הגליל העליון, ורצינו לדעת כשרואין שבעלי חיים קרבים להגיע, האם מותר לעשות רעש עם כסאות וכדו' כדי להבריח?

תשובה: השומר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף, גזרו חז"ל שאסור להבריחם על ידי עשיית רעש, שמא יזרוק להם אבן להבריחם, ועובר על איסור הוצאה ברשות הרבים, - אבל המג"א ס' של"ח סק"ו כתב שאפשר שכהיום שאין לנו רשות הרבים דאורייתא, לא גזרו. והעתיקו במשנ"ב (סק"ז).

ועוד יש לומר שלא גזרו חז"ל, רק המבריח כדי לשמור פירותיו, שאין בזה צורך גדול כל כך, אבל כשחושש מפני חיה שיכול להזיקו או לצער הרבה, לא גזרו. וכל זה במקום שאין עירוב, אבל הנמצא במקום שיש עירוב, בכל אופן מותר להבריחם. (תורה"צ ר' נתן גוטליב מר"צ בעדה החרדית, גליון קנין תורה)

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת אקרמן – קלופפר להולדת הבן הנכד משפחות לוי-וייס (גני הדר) להולדת הבן הנכד

משפחות חקת להולדת הבת הנכדה משפחת ובר לאירוסיה הבת משפחות ציטרנבוים-ובר להולדת הבת הנכדה

גני הדר: משפחות הנדלסמן – ליכטמן (מרכז העיר) לנשואיה הבת הנכדה משפחת פריד לנשואיה הבת משפחת ליפסקי לנשואיה הנכד

משפחת רוטנברג להכנסת הבן לעול תורה ומצוות משפחות פכטהלט- לוינגר לנשואיה הבן והבת משפחת דרוק לנשואיה הבן

משפחות טוקר-פדר להולדת הבן הנכד משפחות שטיין-פויירשטיין להולדת הבת הנכדה משפחות בן דב-באגד לאירוסיה הבן הנכד

משפחות רוזנבלום-ליפסקי לאירוסיה הבת הנכדה משפחת קורב – זיידנדב להולדת הבן הנכד משפחת רונן לאירוסיה הבן

משפחות רפאלי-שרייבר (מרכז העיר) לאירוסיה הבן הנכד משפחת אטינגר לנשואיה הבת